

af Forholdene, saa er jeg endog meget tilbøielig til at tro, at den ærede Minister havde Ret, naar han i forrige Samling udtalte, at Forpagtning i mange Henseender havde Fortrin for Fæste, navnlig fordi Forpagtning er en langt sikkrere Kontrakt end Fæste og en Kontrakt, hvorigjennem der ikke er den samme Leilighed til at erholde Alt det, som Bonden i Skikkelse af Kapital vil offere for at komme i Besiddelse af Jord.

Jeg har gjentagne Gange udtalt, at jeg anser de frivillige, de virkelig frivillige, Salg af Fæstegaarde til Fæsterne for at være i saa god Gang her i Landet, at der ikke er sær Anledning til at slynde paa i denne Retning. Men jeg maa derhos gjentage og atter gjentage, at vil man slynde paa, saa maa man i alt Fald slynde paa der, hvor det behøves, og ikke der, hvor det er overflødigt. Man kan være temmelig vis paa, at naar først en Godseier er begyndt at sælge, da er det ikke hans Skyld, om han ikke kommer til at sælge hurtigt. Man kan være vis paa, at det saa er i hans egen Interesse, at faae solgt hurtigst mulig, og at han derfor vil gjøre, hvad han kan, for at faae det solgt saaledes. Skulde der altsaa slyndes paa, vilde det være fornøstligt at slynde paa den anden Part. Der er langt hyppigere Mangel paa villige Kjøbere end paa villige Sælgere, og — man maa være billig — det mangler ogsaa ofte paa Evne til at købe. Men det forekommer mig, at denne Mangel paa Evne til at købe er en Grund mere til ikke at drive for hovedfulds fremad. Det er klart, at dersom man tænkte sig, at den Overgang til Selvejendom, der nu har fundet Sted i Løbet af en Snæs Aar, havde fundet Sted indenfor 2—3 Aar, vilde de Omvæltninger, der vilde være fulgte deraf, have været temmelig farlige. Jeg tror derfor, at det netop er ret heldigt, at Overgangen sler nogenlunde sindig. Jeg tror, at det er heldigt for begge Parter, thi den overlede Overgang har paa mange Steder netop bragt de gamle Familier bort fra Stederne, fordi de ere blevne Giere, førend de havde Evne til at blive det. Dette kan egentlig tjene til en Indledning til den Betragtning, som jeg nærmest vilde anstille i Dag med Hensyn til § 8 eller rettere

med Hensyn til den høitærede Indenrigsministers Udtalelser forleden om § 8. Jeg har gjort mig skyldig i, at stemple denne Paragraf som et Brud paa Tro og Love, og jeg kan meget godt forstaa, at huerken den høitærede Minister eller den høitærede Retsfører finder dette Udtryk, at være mildt eller maasse, ikke engang berettiget; men jeg kan dog ikke Andet end fastholde, at det er fuldstændig sandt, og, hvad den høitærede Minister anførte imod det forleden, forekom mig at være saa Ridet, at det nærmede sig til at være Intet. Hvad var nemlig det? Den høitærede Minister anførte, at man kunde dog ikke tale paa den Maade om en Bestemmelse, som først skal gjælde, efter at en Mennefsaalder er udløbet. Jeg forstaaer i Grunden ikke dette Raisonnement. Det forekommer mig nemlig, at en Uret, som man vil gjøre om en Mennefsaalder, men som man bestemmer sig til nu, vel taber i Kvantitet, men ikke i Kvalitet ved Udsættelsen; det er og bliver lige fuldt en Uret. Jeg ser i det Mindste ikke rettere, end at det er og bliver en Uret mod den Eier, som er fuldt villig til at sælge, men som ikke kan finde Kjøbere til sine Gaarde, det vil sige, som ikke kan finde Kjøbere til sine Gaarde i selve Fæsterne eller Forpagterne. Jeg veed ikke, om jeg tør minde den høitærede Minister om, at han selv har anført Exempler paa, at Fæstekontrakter kunne være i indtil 70 Aar. Derved denne Kjendsgjerning, hvis Rigtighed jeg slet ikke betvivler, forekommer det mig, at det at give en Frist af 30 Aar til at afsvikke Forholdene ikke er tilstrækkeligt, saa at man derefter kan være vis paa, at Feilen, om det er en Feil, har ligget hos Eieren, naar der ikke har fundet Salg Sted inden den Tid. Jeg kan med fuld Bestemthed paasta, at jeg kjender Tilfælde, hvor Fæstegaarde have været udbudne til Salg siden det Guds Aar 1852 og udbudne paa den Maade, at der fra Først af har været fremlagt Fortegnelser over Godsjet med vedføjede Priser og det efter den Tids Priser — nu ere de selvfølgelig forandrede —, samt hvor Vedkommende lige siden den Tid meget godt have vidst, at de til hvilkensomhelst Dag kunde købe deres Gaarde, men hvor Fæstere